

Per.
Lat
020

Moderator ephemeridis IOSEPHUS WAGNER DR. *Buda-pest, XI., Lágymányosi-utca 20. (Teleph.: 68-6-34), ad quem epistulae et manuscripta mittantur.*

Administrator ephemeridis ALEXANDER REGÉNYI, *Buda-pest, VII., Barcsay-utca 5., ad quem pecuniae quae-
cunque dirigantur. (Postatak. csekkasz. 57.292.)*

Prodit Budapestini decies in anno. Pretium subnotationis an. 1934—35. est pro Hungaria 3 pengő; pro exteris nationibus 4 pengő.

Bimillennium Horatianum.

(A. 65 a. Chr. — 1935 p. Chr.)

Casa Venusiae, ubi Q. Horatius Flaccus in lucem¹ editus¹ erat, non imaginibus maiorum ornabatur. Nec tamen unquam poëtam patris libertini paenituit, qui macro² pauper² agello² ausus est filium Romam portare docendum artes, quas equites atque senatores semet³ prognatos³ doceri⁴ iuebant.⁴ Adiecere bonae paulo plus artis Athenae, ubi iuvenem inter silvas Aca-
demi philosophiae studio⁵ deditum⁵ rudem-que⁶ belli⁶ Brutus in arma Caesaris Augusti lacertis⁷ non responsura⁸ vocavit. Horatius Philippos et celerem fugam sensit; tunc decisio⁹ humilem pinnis⁹ inopemque¹⁰ paterni fundi paupertas impulit audax, ut versus faceret. Nemo poëtam in satiris ridentem dicere verum vetare potuit, quas cum etiam Maecenas, amicus atque fautor poëtarum maximus liben-

ter legeret, optimus Vergilius Variusque dixere, quid poëta esset. Horatius invitatus, ut coram Maecenate erat, singultim¹¹ et pauca locutus est; ille respondet, ut mos erat eius, pauca. Poëta abiit et nono post mense revocatur iubeturque in amicorum numero esse, placuit enim vitā et pectore puro Maecenati, atavis¹² edito¹² regibus.¹²

Non ebur neque aureum renidebat¹³ in domo poëtae lacunar,¹⁴ at fides et ingeni¹⁵ benigna¹⁵ erat vena,¹⁵ quare pauperem dives eum petebat, in testamento autem Maecenas Augusto, quem heredem universum fecit,

¹ világra jön ² egyszerü kisbirtokos létére ³ a maguk fiai ⁴ műveltető ige ⁵ tanulmányoz ⁶ katonailag kiképzetlen ⁷ karjai ⁸ egyénrangú ellenfél ⁹ szárnyaszegetten ¹⁰ elvesztve ¹¹ akadozva ¹² fejedelmi ösök sarja ¹³ ragyog ¹⁴ mennyezet ¹⁵ költői tehetség jócskán.

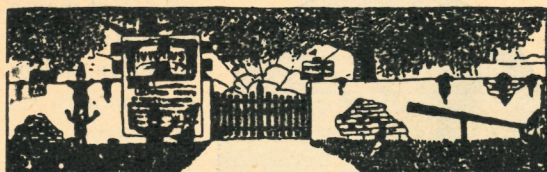

ita poëtam commendavit: «Horati Flacci, ut mei esto memor!»

Horatius paucis mensibus post Maecenatem mortuus est. Sed, sicut praedixit: «Non omnis moriar,» multa¹⁶ pars¹⁶ eius¹⁶ vitavit Libitinam¹⁷ et usque¹⁸ crescet laude, dum Capitolium scandet iuventus Italica pristinae virtutis memor.

Quia fere nemo poëtarum antiquorum tantum ad maiores nostros valuit,¹⁹ quantum Horatius, non praetermittere posse putavimus, quin hunc fasciculum totum sacerdoti Musarum carmina non prius audita virginibus puerisque cantanti dedicaremus. Iuvenes virginesque Hungariae! Plerique poëtarum nostrorum (D. Szabó de Barót, Ben. Virág, D. Berzsenyi, Fr. Kazinczy, Fr. Kölcsey, Vörösmarty, Arany, Petőfi, P. Gyulai, etc.) nocturnā²⁰ versabant manu exemplaria Horatiana, versabant diurnā. Vos quoque discite ab Horatio auream mediocritatem, cultum Dei et amorem patriae. Et si fors ita ferret, ut demonstrandum vobis esset: «Dulce et decorum est pro patria mori!» imitamini Hajnóczyum, qui cum supplicium²¹ de eo sumeretur,²¹ catastam²² hos versus recitans ascendit: «Si fractus illabatur orbis, Impavidum ferient ruinae!»

¹⁶ lényének jelentős része ¹⁷ az enyészetet ¹⁸ folytonosan ¹⁹ hatást gyakorolt ²⁰ éjjel-nappal ²¹ kivégez ²² vérpád.

LECTARIUS MINIMIS.

Schola Orbilii plagosi¹ Romae.

Scriptit Desiderius Bielek.

Prölógus. Duplex est haec fábella, quam acturī sumus; fábula in fábula. Scholam Orbilii vidēbitis; Horātius hic discet cum sodālibus. Idem mox in scholā agent pueri togātam parvam fābulam dē Brutī filiis.

Persōnae² erunt: (monstrat unumquemque)

1. Orbilius Pūpillus Beneventānus, grammaticus professor, nunc LX fere annōs nātus, decimum iam annum Rōmae docens, (Cicerōne

enim consule Benevento Rōmam migrāvit), vir nātūrae acerbae³, etiam in discipulōs. (Librum ēdidit querēlās praeceptōris continentem.⁴)

2. Albīnus, equītis ⁵ filius,	} discipulī in scholā Orbilii.
3. Calpurnius, viri consulāris f.	
4. Fuscus,	
5. Lollius	
6. Q. Horātius Flaccus, Venusīnus, ⁶ puer	

duodecim annorum, libertīnī coactōris⁷ filius, corpōris exigūi,⁸ oculis nigris, item⁹ Orbilii discipulus.

I.

(Discipuli iam congregāti sunt¹⁰ in scholā.)

H.: (nunc-ipsūm¹¹ advēniens, sodālēs salūtāt) Salvēte! — C.: Salvē, Horātī. Nunc quoque tē pāter tuus hūc comitātus est¹²? — H.: Bēne vidisti, Calpurnī. Quotidie ipse pater mē in scholām dēducit.¹³ — C.: Meus pāter praeclārus¹⁴ senātor est et consul fuit fascibus et curūli sellā honōrātus,¹⁵ et rūra sua caballo¹⁶ vix circumvectārī¹⁷ vālet, ¹⁸ mē tāmen sōlus paedagōgus¹⁹ in scholām comitātur. Tuum patrem libertīnum esse dīcunt, tāmen semper tam pulchrā veste indūtus es,²⁰ et praeter pāterem duo servī tēcum eunt, loculum²¹ tibi et tabulam portantēs. Valde tē pāter tuus amāre vidētur.²² Sed nōbis quōque omnibus cārissimus es, parve Horātī. Vēnī intus!²³ Praeceptor statim intrābit.²⁴

II.

(Orbilius intrat; discipuli surgunt dē sellis, Fuscus nōn surgit.)

O.: Fusce, surge dē sellā! (Fuscus dēmisso capite²⁵ surgit.) Oculi tuī intentī sint in mē!²⁶ Puerum decet cōmem et modestum²⁷ esse. — F.: Vēniam peto,²⁸ mī magister.

O.: Calpurnī, tū herī āfuistī. — C.: Trēs diēs cubuī,²⁹ magister.

O.: Lollī, cūr tam dulce³⁰ rīdēs? — L.: Albīnus in buccā cicātrīcem habet,³¹ digito longiōrem.

¹ ütlegelő, botot használó; történik 53. K. e. (6 éve annak, hogy M. Calpurnius Bibulus consul volt) ² egy fiú bemutatja a szereplőket ³ szigorú, komor ⁴ amely... tartalmazott ⁵ lovag, bankár ⁶ venusiai születésű ⁷ szabados, (főszabadtott), pénzbeszedő ⁸ kishívő ⁹ szintén ¹⁰ összegyűltek ¹¹ éppen most ¹² kísért el ide? ¹³ hoz el, vezet el ¹⁴ országos hírv ¹⁵ kitüntetett ¹⁶ lóháton is alig ¹⁷⁻¹⁸ győzi körüljárni ¹⁹ kísérő szolgál ²⁰ szép ruhában jársz ²¹ doboz a számológépek és számológépek számára ²² úgy látom ²³ be (a terem belsejébe) ²⁴ mindjárt betoppan (belép) ²⁵ lehorgasztott fejfel (szemlesütve) ²⁶ rám legyennek szegezve, rám nézz, a szemembe ²⁷ udvariasnak és szerénynek illik lennie ²⁸ bocsánatot kérek ²⁹ fekvőbeteg voltam ³⁰ oly jóízűen ³¹ sebhelye, forradása van.

O.: Quid fēcisti, Albīne? — *A.* (submissā vōce³²): Pugnāvī³³ cum Fusco et vulnus accēpi. — *O.*: Clārius loquere et nōli cum sodālibus pugnāre! Vae mihi!³⁴ Sescentiēs³⁵ hoc tibi dixī. Nōstis mē, puerī; ācer³⁶ sum praeceptor; plāgōsum Orbilium mē dicunt. Vidētis haec mea scēpra³⁷: anguillam³⁸ et ferulam.³⁹ Post verba verbēra. Nōn audientibus dicto⁴⁰ et labōris fugientibus⁴¹ unguēs aut tergum māle mulcābo⁴²... Nunc considite in sellis et attentī este!

III.

O.: Omnium primum in arithmeticis⁴³ vōs exercitābō. Tabulam Pythagōricam⁴⁴ memoriter reddētis.⁴⁵ Hodiē Horātius et Calpurnius

alter alterum⁴⁶ invicem⁴⁷ examinābunt.

H.: Quot sunt sexiēs sēna? *C.*: sunt triginta sex. *C.*: Noviēs novēna...? *H.*: sunt octoginta unum. *H.*: Sexiēs septēna...? *C.*: sunt quadraginta duo. *C.*: Septiēs novēna...? *H.*: sunt sexaginta tria. *H.*: Septiēs septēna...? *C.*: sunt undēquinquāginta. *C.*: Quater

septēna...? *H.*: sunt duodētrigintā.

O.: Sit hoc sātis.

Aliquid novi⁴⁸ nunc discēmus. Nōstis proverbium: «ad assem omnia⁴⁹ perdidit.» As unquam multo maiōris prētii fuit. Antīquus ās librālis⁵⁰ dividēbatur in partēs duodecim. Dē hīs assis partibus⁵¹ loquēmur. Sūmite ē loculis abācum!⁵² Habētis ibi duodecim calculōs ordīne positōs.⁵³ Singulī calculī sunt singulae unciae.⁵⁴ As didūcitur in duodecim uncias:

uncia |
.....

Uncia igitur quōta pars⁵⁵ assis est? Lolli! — *L.*: Uncia est duodecima pars⁵⁶ assis. — *O.*: Rectē... In abācō nunc bīnos⁵⁷ sēiungite⁵⁸ calculōs, pāribus dīstantiis:⁵⁹

sextans |
.....

Ita, ita! Quid vidētis? Duae unciae quōta

pars assis sunt? Dīcat Horātius! — *H.*: Duae unciae sunt sexta pars⁶⁰ assis. — *O.*: Et sexta pars assis sextans⁶¹ nōminātur. Ergo duae unciae sunt sextans... Nunc similī modō ternos calculōs⁶² sēiungite! Et dīcat Fuscus: Trēs unciae quōta pars assis sunt? — *F.*: Trēs unciae sunt quarta pars⁶³ assis. — *O.*: Quarta haec pars assis quadrans⁶⁴ vocātur:

quadrans |
.....

Attendite, puerī! Quaternos⁶⁵ nunc dispōnite⁶⁶ calculos, et dīnumerāte⁶⁷ calculorum catervās!⁶⁸ Quis vestrum citō nōbis dīcet: Quattuor unciae quōta pars assis sunt? Age,⁶⁹ dic, Calpurni! — *C.*: Quattuor unciae sunt tertia pars⁷⁰ assis. — *O.*: Tertia illa pars assis est triens:⁷¹

triens |
.....

O.: Quid dixī, Calpurni? Quattuor unciae sunt...? *C.*: Quattuor unciae sunt triens. — *O.*: Nunc dēmum, puerī, sēnos calculōs⁷² sēiungite! Quōta pars assis sunt sex unciae? Respondeat Albīnus! — *A.*: Sex unciae sunt dīmidia pars⁷³ assis. — *O.*: Dīmidia pars assis sēmī⁷⁴ vocatur. Quōmodō vocantur dīmidiae partes assis? Albīne! — *A.*: Dīmidiae partes assis sēmīsses vocantur:

sēmīsses |
.....

O.: Subsistāmus⁷⁵ et respīrēmus⁷⁶ parumper! Repetāmus audīta!⁷⁷ Duae unciae, Albīne, sunt...? — *A.*: Duae unciae sunt sextans, trēs unciae sunt quadrans, quattuor unciae sunt

³² halk hangon ³³ csatáztam ³⁴ jaj nekem, szegény fejem!
³⁵ 600-szor, a. m. számtalanszor ³⁶ szigorú, keménykezű
³⁷ jogaraimat, kormánypalcáimat ³⁸ kígyócskának hívták az iskolában a scuticát, a szittyakorbácsot (csip, mint a kígyó) ³⁹ a palcát ⁴⁰ a szófogadatlanoknak ⁴¹ a dologkerülőknél ⁴² csúnyán elpáholom ⁴³ a számtanban ⁴⁴ az egyszeregyet ⁴⁵ elmondjátok fejből ⁴⁶ egymást ki fogják kérdezni ⁴⁷ felváltva ⁴⁸ valami újat ⁴⁹ mindent elvesztett az utolsó fillérig ⁵⁰ vereitlen, lemérlegelendő ász (pénzegység) ⁵¹ oszlott ⁵² vegyéték elő az abacus-t, a számolótáblácskát ⁵³ 12 kövecset, sorba állítva ⁵⁴ uncia (unus-ból) ⁵⁵ 1/12-as ⁵⁶ hanyadrésze ⁵⁷ egytizenkettede ⁵⁸ kettőt-kettőt, két-két kövecskét ⁵⁹ különítetek el ⁶⁰ egyforma távolságnyira, egyenlő közökkel ⁶¹ 1/6 része ⁶² az as egyhatoda (= 2 uncia) ⁶³ 3—3 számoló-kavicsot ⁶⁴ 1/4 része ⁶⁵ egynegyed as ⁶⁶ négy(et)-négy(et) kövecset ⁶⁷ csoportosítottak, különítetek el ⁶⁸ számoljátok meg ⁶⁹ kavicscsoportokat ⁷⁰ nosza, nos ⁷¹ 1/3 része ⁷² az as egyharmada, harmad-as ⁷³ 6—6 kavicsot ⁷⁴ a fele ⁷⁵ sēmīsses fél as ⁷⁶ megálljunk ⁷⁷ szusszanjunk egy kicsit ⁷⁸ ismételjük el, amit hallottatok.

triens, sex unciae sunt sēmis. — *H.*: Magister, quae, om̄isimus⁷⁸ quinque uncias. Quinque uncias quō nōmine⁷⁹ vocant? — *O.*: Quinque unciae vocantur quincunx,⁸⁰ septem unciae vocantur septunx.⁸¹ Demonstrāte⁸² id quoque calculis!

quincunx	quincunx	sextans
.....	.....	..
septunx	quincunx	
.....	.....	

Attendite nunc! Ergo sī ad septuncem redit⁸³ quincunx, quid fit? Dīcat Horātius! — *H.*: Fit ās. — *O.*: Et si ad duos quincunces sextans redit, quid fit? Dīcat Lollius! — *L.*: Item ās.⁸⁴

O.: Plūra nunc nōlite interrogare!⁸⁵ Cētera aliās⁸⁶ discēmus. Nunc ego difficiliōra vōs rogābo.⁸⁷ Respondēte prūdentē! Si dē quincunce remōta est⁸⁸ ūna uncia, quid superat?⁸⁹ Dīcat Albīnus! Iam poterat dixisse.⁹⁰

triens	uncia
.....	.

A.: (submissā vōce digitis computat:⁹¹ Superant quattuor unciae. Magnā vōce:⁹²) Superat triens.

O.: Eu, eu!⁹³ Optime. Et si ad quincuncem redit uncia, quid fit? — Horātius primus digitum tollit. Dīcat Horātius! — *H.*: Sēmis fit. — *O.*: Euge, pai!⁹⁴ Optime, puer! Omni laude dignus es. Celeriter computando⁹⁵ adaequāte,⁹⁶ puerī, Albīnum et Horātium! Nunc dīcat Fuscus: Si dē sextante remōta est uncia, quid superat? Tacēs, Fusce? Lollī, adesto eī!⁹⁷ Nē tū quidem? Pudeat tē! O moi! Egō perialgēs!⁹⁸ — *A. et H.*: Magister, concēde, ut ego dīcam! Concēde, egō dīcam! Uterque:⁹⁹ Si dē sextante remōta est uncia, superat uncia.

O.: Audistisne? Quī diligenter attendit,¹⁰⁰ omnia cito percīpit.¹⁰¹ Puerī Rōmānī non scholae, sed vitae discunt. Quālēs vōs cīvēs fiētis? O popoi, ō popoi...¹⁰² Qui attentus nōn erit, acerbē pūniētur. Sevērōrum Rōmānōrum filiī sevēre sunt ēducandī.

Sed iam satis ex arithmetiēis! Nunc rēs Rōmānās¹⁰³ tractābimus.

Finis sequetur.

⁷⁸ kihagytuk ⁷⁹ (milyen néven) hogyan ⁸⁰ öt uncia (5/12) ⁸¹ hét uncia (7/12) ⁸² tūntessétek fel, szemléltessétek ezt is ⁸³ hozzáadatik, hozzáadunk ⁸⁴ szintén egy as lesz belőle ⁸⁵ ne kérdezzetek (tőlem) ⁸⁶ máskor ⁸⁷ kérdek tőletek ⁸⁸ ha elveszünk, ha kivonunk ⁸⁹ mennyi marad? ⁹⁰ már megmondhattad volna (Orbilius türelmetlen) ⁹¹ kiszámítja

az ujjain ⁹² hangosan ⁹³ jól van (görögül) ⁹⁴ jól van, gyerek! (görögül) ⁹⁵ a gyors számolásban ⁹⁶ igyekezzetek utolérni ⁹⁷ segíts rajta ⁹⁸ jaj nekem, mennyi bajom van (görögül) (én sokat szenvedő) ⁹⁹ mind a kettő (egyszerre) ¹⁰⁰ (buzgón) szépen figyel ¹⁰¹ megért ¹⁰² ej-ej, ó-ó ¹⁰³ a római történettel foglalkozni.

Horatius apud Augustum.

Augustus. Venistine tandem, mi Horati? Scito me tibi irasci. Tu nobis nostrum conspectum et congressum¹ vitare, ne dicam amicitiam nostram spernere videris.

Horatius. Quid² ita? An, nescis mi Auguste, me plurimum temporis in Sabinis meis consumere, libentius in secessu³ ruris³ mecum carmina meditantem vivere raroque Romam ventitare, cum oderim urbis strepitum ac sollicitum inanemque discursum⁴ hominum urbanorum.

Augustus. Equidem non sum nescius, cum et ipse interdum subsecivis⁵ horis,⁵ quando a rebus⁶ publicis⁶ vaco,⁶ nugas⁷ quasdam versificem⁸, poetas et scriptores otio et solitudine egere.

Horatius. Sed opportune⁹ tute ipse, ut verecunde¹⁰ dicis, tuae me versificationis admones. Quid agit Ajax¹¹ tuus, quem tam feliciter auspicatus¹² es.

Augustus. Pro¹³ Iuppiter!¹³ Ajax meus in spongiam¹⁴ incubuit.¹⁴ Sed, inquam, irascor tibi non quod raro me convenias, sed quia in carminibus tuis non mecum potissimum loqueris. An vereris, ne apud posteros infame¹⁵ sit, quod videaris familiaris nobis esse? Cur tu in multis carminibus cum Maecenate, quem honoris¹⁶ causa¹⁶ nomino, loqueris et iocaris, me autem plane negligis? Tui qualem habeam memoriam, potes ex Septimio quoque nostro audire. Neque si tu superbus amicitiam nostram sprevisi, ideo nos quoque, ut Graeco utar verbo ἀνθυπερηφανοῦμεν id est vicissim superbi sumus.

Horatius. O mi Auguste, vehementer falleris,

¹ találkozás ² hogy-hogy? ³ falusi magányban ⁴ lőtásfutás ⁵ ráérő időmben ⁶ az államügyek nem foglalnak le ⁷ apróság, dib-dáb dolgokat ⁸ verselgetek ⁹ jókor ¹⁰ szerényen ¹¹ Constat Augustum tragoediam Aiaceum inchoasse, sed non perfecisse ¹² hozzáfogni ¹³ sajnós ¹⁴ spongyába dőlt, azaz beleveszett, amint a tragédia főhőse Ajax kardjába dőlve pusztult el ¹⁵ szégyent vallasz ¹⁶ a legnagyobb tisztelettel említék.

si me tibi irasci arbitraris. Non est haec quidem superbia; ne credideris fastu¹⁷ quodam in scriptis meis nullam tui mentionem factam esse. Non nescire te puto esse quosdam homines malevolentissimos, atque abiectissimos,¹⁸ qui nostram mihi amicitiam exprobrent¹⁹ atque invidiose rodant.²⁰ Nolim vulgo homines putent tuum me favorem et benevolentiam humillimis adulationibus colligere.²¹ Praeterea cum tot sustineas²² et tanta negotia solus (Epist. I. 1.), res Italas armis tuteris, moribus ornes, legibus emendas: in publica²³ commoda²³ peccem, si longo sermone morer²⁴ tua tempora,²⁴ Caesar.

Augustus. Legistine, mi Horati, epistolam, quam nuperime ad Maecenatem dederam?

Horatius. Nempe eam dicis, in qua scripsisti te epistolis scribendis propter occupationes et infirmitatem non sufficere meque velle a Maecenate abducere. Legi equidem istam epistolam, sed nolim succenseas²⁵ mihi, si hoc officium honorificum²⁶ recusem. Etenim, ut scis, valetudine tam adversa utor, ut verear, ne huic negotio impar²⁷ sim.

Augustus. Istam tuam recusationem et excusationem boni²⁸ consulo.²⁸ Sed aliquid in me residebit angoris, ne amicitia nostra libertati tuae officere videatur. Istam curam ac sollicitudinem expelle ex animo. Non sum enim is, qui scriptores et poetas, quibuscum coniunctissime vivam, prohibeam, quin ea, quae sentiant, libere et sine²⁹ respectu²⁹ mei²⁹ eloquantur. Audistine Livium, clarissimum illum rerum scriptorem, quod Pompeium laudibus summis extulisset a me Pompeianum appellatum esse? Numquid haec Liviana ingenii libertas nostrae amicitiae offecit?³⁰

Horatius. Minime id vereor, sempiternaque tua in rempublicam merita carminibus meis probare ac laudare teque suspicere³¹ non desinam.

Augustus. Id maxime laetor. Nam a sum-

mis poetis laudari, ea demum³² est maxime ad posteros commendatio. At, mi Horati, ludi saeculares iam appetunt. Multum atque diu cogitabam cuinam carmen saeculare componendum iniungam.³³ Tu mihi hac re dignissimus esse videris. Visne igitur hanc curam suscipere?

Horatius. Haud invitus hoc faciam.

Augustus. Sed est etiam, quod te monitum velim. Absolvisti iam diu tres carminum libros tamquam in perpetuum carmina scribere destiturus.³⁴ At quam velim quartum carminum

librum componere pergas, quibus mearum atque Tiberii Drusique victoriarum laudes canas!

Horatius. Id quoque fiet.

Augustus. Scito, mi Horati, aegre me ferre, quod tam raro me convenis. Tam lepidus³⁵ homuncione³⁶ qualis tu es, invitus careo. Idcirco, saepius me visito,³⁷ sumitoque aliquid iuris apud me, tamquam si convictor³⁸ fueris.

Horatius. Si id per valetudinem fieri poterit, faciam.

Augustus. Paene oblitus sum tibi dicere Onysium libellum tuum ad me pertulisse. Dic mihi cur tam exilem³⁹ librum mihi miseris. Vereri mihi videris, ne maiores libelli tui sint, quam,

ipse es. Sed tibi statura deest, corpusculum⁴⁰ non deest.

Horatius. Facete dictum, cum sim pinguis et (Epist. I. 4.) nitidus bene⁴¹ curatā⁴¹ cute⁴¹ et porcus de Epicuri grege.

Augustus. Omnino lepidissimus et carissimus es mihi. Horati. Sed iam vale valereque iubeo nostros amicos Maecenatem, Vergilium et Varium, quorum ut tui semper memor sum.

Carolus Acs.

¹⁷ dőlyfősség ¹⁸ elvetemedett ¹⁹ szememre hányják
²⁰ megszólják ²¹ megszerezni ²² hordozod a válladon
²³ a közérdek ²⁴ idődet igénybe venném ²⁵ nehezten
²⁶ megtisztelő ²⁷ nem tudok megfelelni ²⁸ helybenhagyom
²⁹ rám való tekintet nélkül ³⁰ ártott ³¹ tisztelettel tekinteni rád
³² ám aztán ³³ rábízni ³⁴ abbanhagyni
³⁵ kedves ³⁶ emberke ³⁷ látogass meg ³⁸ pajtás, asztaltárs,
³⁹ sovány ⁴⁰ pocak ⁴¹ gondosan ápolt, testem ragyog.

Sententiae Horatii.

Selegit *Adalbertus Danczer.*

Opera Horatii: Carmina, Epodi, Satirae et Epistulae quodammodo scitent¹ sententiis, quae in omnibus vitae rationibus² vivis aequae ac iuvenibus delectationi, solatio atque summo usui esse possunt. Sententiae hae simul cum integris operibus per tot saecula in toto orbe terrarum apud quascunque nationes legebantur optimique semper maxime operibus immortalibus poëtae nostri delectabantur. Cum ex hoc thesauro sententiarum iuventuti Hungaricae studiosae ad delectationem et ad vitam sapienter instituendam³ conformandamque delectum aptissimum facturi eramus, in sententiis eligendis non tam copia quam potius modus nobis quaerendus fuit.

I. Sententiae de amore patriae, de sapientiae deorum vitaeque brevitate.

Dulce et decorum est pro patria mori (Carm. III. 2, 13.). — Iustum et tenacem⁴ propositi virum . . . si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae (III. 3, 7.). — Dis te⁵ minorem⁵ quod⁵ geris, imperas: hinc omne principium, huc refer exitum (III. 6, 5.). — Odi profanum vulgus et arceo (III. 1, 1.). — Integer⁶ vitae⁶ scelerisque purus⁶ (I. 22, 1.). — Aequa tellus pauperi recluditur regumque pueris (II. 18, 32.). — Pallida mors aequo pulsat pede pauperum tabernas⁷ regumque turres (Carm. I. 4, 13.). — Omnes eodem cogimur (II. 4, 25.). — Prudens futuri temporis exitum caliginosa nocte premit⁸ deus (III. 29, 29.). — Immortalia ne speres (IV. 7, 7.). — Pulvis et umbra sumus (IV. 7, 16.). — Omnem crede diem tibi diluxisse⁹ supremum! (Epist. I. 4, 13.). — Debemur¹⁰ morti nos nostraque (II. 3, 63.).

II. Ex sententiis quae temperantiam, animi tranquillitatem et auream mediocritatem commendant:

Durum; sed levius fit patientiā, quidquid corrigere est nefas. (Carm. I. 24, 19.). — Aurea mediocritas. (II. 10, 5.). — Vivitur¹¹ parvo bene. (II. 16, 13.). — Crescentem sequitur cura pecuniam. (III. 16, 17.). — Multa petentibus¹² desunt multa. (III. 16, 42.). — Beatus ille, qui procul negotiis. (Epod. 9, 1.). — Est modus in rebus. (Sat. I. 1, 106.). — Semper avarus

eget. (Epist. I. 2, 56.). — Ira furor brevis est, animum rege. (I. 2, 62.). — Invidus alterius macrescit¹³ rebus opimis. (I. 2, 57.). — Nil admirari! (I. 6, 1.). — Parvum parva decent. (I. 7, 44.). — Metiri se quemque suo modulo¹⁴ ac pede verum est. (I. 7, 98.). — Caelum, non animum mutant, qui trans mare currunt. (I. 11, 27.). —

III. Praecepta ad tranquille beateque vivendum:

Carpe diem!¹⁵ (Carm. I. 11, 8.). — Quid sit futurum cras, fuge quaerere. (I. 9, 13.). — Aequam memento rebus¹⁶ in arduis¹⁶ servare mentem. (II. 3, 1.). — Rebus angustis¹⁶ animosus atque fortis appare. (II. 10, 21.). — Laetus in praesens animus quod ultra est oderit¹⁷ curare.¹⁷ (II. 16, 25.). — Truditur dies die¹⁸. (II. 18, 15.). — Eheu fugaces, Postume, Postume, labuntur anni. (II. 14, 1.). — Dona praesentis cape laetus horae. (III. 8, 27.). — Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas. (Epist. I. 2, 55.). — Fuge magna! licet sub paupere tecto, reges et regum vitā¹⁹ praecurrere¹⁹ amicos. (I. 10, 32.). — Mors ultima linea rerum est. (I. 16, 79.). — Deme supercilio²⁰ nubem.²⁰ (I. 18, 94.). — Mortalia facta peribunt. (II. 3, 68.).

IV. Varia verba volantia (ἔπεα πτερόεντα):

Audax omnia perpeti²¹ gens humana ruit per vetitum nefas. (Carm. I. 3, 25.). — Nil mortalibus ardui²² est. (I. 3, 37.). — Non, si male nunc, et olim sic erit (II. 10, 16.). — Post equitem sedet atra cura. (III. 1, 40.). — Vis consilii expers mole ruit suā. (III. 4, 65.). — Dulce est desipere²³ in loco. (IV. 12, 28.). — Fortuna non mutat genus. (Epod. 4, 6.). — Ridentem dicere verum, quid vetat? (Sat. I. 1, 24.). — Mutato nomine de te fabula narratur. (I. 1, 69.). — Vilius argentum est auro, virtutibus aurum. (Epist. I. 1, 52.). — Quidquid delirant reges, plectuntur²⁴ Achivi. (I. 2,

¹ hemzseg ² vonatkozás ³ berendezkedés ⁴ szándékához ragaszkodó ⁵ mivel meg tudsz alázkodni ⁶ tiszta életű s büntől mentes ⁷ kunyhó ⁸ eltakarja ⁹ felvirradt ¹⁰ adó-sai vagyunk ¹¹ lehet élni ¹² aki sokat markol ¹³ lesóványodik ¹⁴ mérték ¹⁵ használd ki az időt! ¹⁶ nehéz viszonyok közt ¹⁷ ne törődjék a jövővel ¹⁸ telik egyik nap a másik után ¹⁹ boldogabban élni ²⁰ oszlasd el a borút homlokodról! ²¹ -pati ²² elérhetetlen ²³ kirúgni a hámból ²⁴ bűnhődnek ²⁵ amit beleöntöttek.

14.). — Dimidium facti, qui coepit, habet. (I. 2, 40.). — Quo semel est²⁵ imbuta²⁵ recens, servabit odorem testa²⁶ diu. (I. 2, 69.). — Prodigus²⁷ et stultus donat, quae spernit et odit. (I. 7, 20.). — Naturam expellas²⁸ furca, tamen usque recurret. (I. 10, 24.). — Principibus placuisse viris non ultima laus est. (I. 17, 35.). — Hinc illae lacrimae! (I. 19, 41.).

V. De arte poetica:

Scribimus indocti doctique poemata passim. (Epist. II. 1, 117.). — Graecia capta ferum victorem cepit. (Ibidem 156.). — Pictoribus atque poetis quidlibet audendi semper fuit aequa potestas. (Epist. II. 3, 9.). — Brevis esse laboro:²⁹ obscurus fio. (Ibidem 25.). — Versate diu, quid ferre recusent, quid valeant humeri. (39.). — Si vis me flere, dolendum est primum ipsi tibi. (102.). — Parturiunt³⁰ montes, nascetur ridiculus mus. (139.). — Vos exemplaria Graeca nocturna³¹ versate manu, versate diurna.³¹ (268.). — Omne tulit punctum,³² qui miscuit utile dulci. (343.). — Quandoque bonus dormitat Homerus. (359.). — Nonum prematur³³ in annum! (388.). — Nescit vox missa reverti. (390.). — Qui studet optatam cursu contingere metam,³⁴ multa tulit fecitque puer³⁵ sudavit et alsit. (412.).

VI. De immortalitate sua:

Exegi monumentum aere perennius.³⁶ (Carm. III. 30, 1.). — Non omnis moriar. (Ibidem 6.).

²⁶ edény ²⁷ pazarló ²⁸ hiába úzöd ki ²⁹ igyekszem
³⁰ vajúdnak ³¹ éjjel-nappal ³² szavazatot ³³ rejtegesd
³⁴ célpont ³⁵ gyerekkorában ³⁶ maradandóbb.

Cum legerem Horatium.

Carmen Pauli Gyulai «Horatius olvasásakor».

Latine reddidit Geysa Némethy.

O Romam, Romam, perpessam turpia Romam!
At Flaccus Veneres concinit, ecce, lyra.
Candida num splendent Capitolia lumine prisco?
Non fert indignum libera Roma iugum?
Heu, ubi avita¹ fides, libertas dulcis ubi nunc?
Mortalis colitur, pro² pudor, aede deus!
Ingeniis magnis celebratur fama tyranni;
Interiit populus, sordida turba manet.

An fallor maerens et nil nisi iussa tributa
Persolvit vates Caesaris arma sonans?
Totam cum videas animum uni vendere Romam,
Immunis cur sit, quisque ferit³ citharam?

Forsan, dum cantat ludosque iocosque poeta,
Immensus lacerat⁴ pectora fida dolor
Et secum tacitus: «Bruti nunc urbe superba
Nil praeter Venerem, gaudia, vina licet.»

«Caecus amor⁵ nostri⁵, metus atque infanda libido,
Quidquid erat sancti, cordibus expulerant.
Nil es iam virtus, nisi verbum, nomen inane⁶
Somnus libertas, prendere quem nequeas.
Sola regat rebus dubiis prudentia mores,
Discantur monitus, docte Epicure, tui:
Mitte urbis curam; fallentis semita vitae
Te beet: aequo animo, quidquid erit, tolera»

«Culmina Soractis, en adspice, nix tegit alta,
Ingere ligna foco, funde Falerna, bibe:
Venturi secreta aevi, fuge quaerere, quae sint,
Seri⁷us ocius, heu, pallida mors veniet.
Gaude hodie, dum fata sinunt tristesque sorores,
Crinibus et nitidis myrtea sarta⁷ geras,
Nec tu sperne choros, cantum, convivia, amores:
Summa bona haec credas, quae tibi vita dedit.»

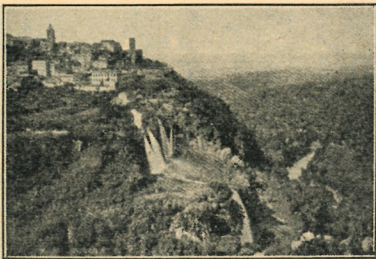
«Felix, qui didicit vitare negotia longe
Vivere scitque sibi rura paterna colens!
Absint divitiae, paupertas absit acerba:
Tu mediam quaeras, aurea namque, viam.
Saepius excelsos feriunt vaga fulgura montes
Deiecta et vento populus⁸ alta ruit:
Omnia tuta virent Tiburni valle reducta,⁹
Arbusta et flores molle sonant zephyro.»

«Quos praebent artes, rerum¹⁰ et natura¹⁰ - lepores
Si sapis et calles vivere, id omne tuum est,
Quamque iuvat lenes noctu repetisse susurros
Furtivae Veneris tempore composito!¹¹
Dic, utram malis, Pyrrhamne Chloenne tenellam?¹²
Aetas, dum loquimur, livida iam fugiet:
Fructum praesentis tu percipe providus horae,
Venturo metuens credere¹³ carpe diem!»

Gaudia tu vitae cantas, divine poeta!
Tristem animum dulci parce movere sono!
Nos quoque sensimus, heu, deflenda clade Philippos
Nos quoque vidimus, o, cuncta perisse bona.
Tempora nostra tuis componere¹⁴ forte licebit:
Aetas haec nova iam coeperat esse senex,
Vulnera sed torrent, maeremus corde profundo,
Est sanctus nobis semper eritque dolor!

¹ ősi ² oh! ³ penget ⁴ marcangol ⁵ özénés ⁶ puszta
⁷ koszorú ⁸ nyárfa ⁹ rejtett ¹⁰ természet ¹¹ megbeszél
¹² teneram ¹³ bízni ¹⁴ összevet.

*Rebus in adversis discamus vivere fortes!
Carcer, vincula, mors non tibi summa mala!
Devictis pulchrum causā confidere iustā:
Magnis iam coeptis fata viam invenient.*

Tibur (hodie Tivoli).

*Decisas pennas temptant relevare poëtae
Iamque monent segnes iamque iterum astra petent:
Persta atque obdura, noli spem ponere, pectus,
Ex humili luctu surge age, surge, anime!*

Iocosa.

Horatium mihi apparuisse.

Visum¹ ex libro Th. Birthii, qui «Horaz, Lieder» inscribitur excerptum.

Latine reddidit *Aem. Láng.*

Erat tempus aptissimum suaviter somniando² cum repente Horatius praesens³ me visitavit. Ille ipse aderat.

In cogitationibus defixus ad mensam scriptoriam⁴ animo tranquillo ac securo sedebam. Ex accenso cigarro⁵ fumum hauriebam; calamus⁶ e manu elapsus erat. Valvae ipsae⁷ se aperiunt velut manu⁸ inferna.⁸ Fores ante non pulsatae sunt (pulsator⁹ infernus ille non fuit) et hospes insolitus iam adfuit. Petasum¹⁰ stramineum¹⁰ Italum proiecit, se autem in sedile¹¹ aluta¹¹ inductum¹¹ coniecit. In quo, deo sit gratia, libri non iacebant. Ut nomen suum nominaret, non fuit opus. Statim agnovi eum.

Domine, se¹² huc¹² afferre¹² dignatus est? balbutio¹³ et cigarrum conturbatus e manu emitto.

Iucunde ridebat, pedes breves protendit, mentum¹⁴ leviter¹⁵ rasum terebat et paucis respondit.

Uttere quaeso in sermonibus nostris secundā

personā, nam iam veteres amici ac familiares sumus. Atqui tribus¹⁶ verbis¹⁶ te¹⁶ volo,¹⁶ nam mihi properandum est.

Quid ita? Quid mihi novi affers?

Videre tantum volui, num tuis studiis insisteres.¹⁷

Prehendi manum eius parvam et pinguem: da te tueri, Horati, bismillennarie avuncule!¹⁸ Ubi togam reliquisti? Cur gestas ioppam¹⁹ et braccas?²⁰

Braccas Gallicanas! respondit. Ita vestitus veni ad vos barbaros, ne vestros oculos animosque in me converterem.

Latine loquebamur. Ex lingua eius melle²¹ dulcior simulque sonora²² flubeat oratio Latina. Digits²³ salutari²³ mihi minitabatur, cum initio mihi²⁴ confuso²⁴ apta verba deessent. Labia²⁵ autem eius bibere consueta sitire videbantur.

Velis afferam vinum, rogavi eum.

Noli, noli afferre, dixit et oculi eius nigri maestitia suffusi micabant. Fuit, fuit quondam ista in me virtus,²⁶ sed umbrae inferae iam non potant. Nunc Europam circumire mihi in mente est i.²⁷ e.²⁷ ambire²⁸ Latine doctos in omnibus universitatibus litterarum et recensere eos, quid agant. At illi vix me intelligunt, Latine loqui iam penitus dedidicisse²⁹ videntur. Studia humanitatis! quae iam dudum exstingui praesagiebam.³⁰ Veteres scriptores quondam ad imitandum propositi nunc temporis humanantur.³¹ Secundum³² sepulcro condor.

Nos videlicet novi³³ sumus, respondi, et quidem Germani. Versus nobis nosmet ipsi factitamus.³⁴

Laudo!³⁵ dixit et oculi eius scintillabant.³⁶ In versibus faciendis suum³⁷ esse!³⁷ Ego quoque semper id³⁸ spectabam.³⁸ Ex nova vena

¹ látomás ² álmodozik ³ személyesen ⁴ íróasztal ⁵ szivar: i. e. ex accensa herba Nicotiana in formam cylindri convoluta ⁶ író toll ⁷ maguktól ⁸ szellemkéz ⁹ zaklató, hitelező ¹⁰ szalmakalap: petasus széleskarimájú kalap volt az ókorban, melyet utazásnál használtak védelméül a nap ellen ¹¹ bőrszék ¹² idejönni ¹³ hebeg, dadog ¹⁴ áll ¹⁵ simára ¹⁶ csak pár szót akarok veled váltani ¹⁷ buzgón folytat ¹⁸ nagybátya ¹⁹ zubbony (középk. latinság) ²⁰ nadrág ²¹ méz ²² csengő, zengzetes ²³ mutatóujj ²⁴ zavaromban ²⁵ ajak ²⁶ jótulajdonság ²⁷ id est = azaz ²⁸ sorbajárni ²⁹ kitanul valamiből ³⁰ sejt ³¹ eltemet, föld alá tesz ³² másodízben ³³ új, modern ³⁴ csinálgat ³⁵ helyes! szép dolog! ³⁶ szikrázik ³⁷ önállóan, eredetinek lenni ³⁸ arra törekedtem.

et fertilitate ingenii exundat³⁹ et luxuriat³⁹ nova poesis, quae laetissimos novae ubertatis flores mittit. Centies millies transit redit ver, meum nunquam revertetur. At ne veteres quidem oblivioni tradendi sunt. Adsum igitur, ut me in memoriam vestram revocem.

Proh dii immortales! Facio nimirum, quae facere possum; nunc ipsum⁴⁰ operam do, ut librum de te scribam. Semper te in sinu⁴¹ gestabam. Iam quinquaginta annos in addiscendo sermone⁴² Latino⁴² me exercebam, ut te intelligerem, carissime domine grandis natu. Poemata tua non tironibus⁴³ indoctis scripta sunt. Datur mihi tandem te videre et habitum oris lineamenta que intueri! En machina photographica! Sine⁴⁴ lucis⁴⁵ opera⁴⁵ imaginem⁴⁵ tuam exprimam.⁴⁵ Exemplum⁴⁶ oris⁴⁶ tui iam dudum a posteritate desideratur.

Qui autem frigide abnuit. Animus, inquit, abhorret a machinis vestris, quae in omnibus angulis⁴⁷ cernuntur: natura ipsa iisdem corrumpitur.

An vero licet mihi vocem tuam in lamina⁴⁸ phonographica⁴⁸ incisam aeternam⁴⁹ reddere?⁴⁹ Homines concurrent, ut te audiant.

Quare meam vultis vocem, cum ne Goetheam quidem et ne Schillerinam quidem audire potestis?

Ego etiam omni ope annitor, incēdi sermonem eius, ut versus tuos Germanice reddam.

Repente de sedili exsiluit, ut sublata manu genas⁵⁰ meas mulceret,⁵¹ quas autem brevis⁵² contingere non potuit.

Convertere, dixit miseratione commotus, molestissimum est. Malim carmina propria componas!

Ain' tu? Scripsi et eiusmodi carmina, respondendi ingemiscens, at enim non leguntur. Carmina autem e Latino conversa — mihi crede — libenter leguntur, quod nomen tuum aeternum eis inscriptum est.

Desine, quaeso. Ego tremor⁵³ puerorum, plaga discipulorum! Dictum factum et iam ante fores fuit. Et arrepto petaso stramineo, mihi, inquit, abeundum est.

Mane adhuc, quaeso, paulisper, rogavi, simulque apprehendi illum catenā⁵⁴ horarii⁵⁴ aureā, quae circulo⁵⁵ similis teretem⁵⁶ ventriculum ornabat. Habitum⁵⁷ tuum admiror, in-

quam, quod te in cyenum⁵⁸ conversum esse arbitrabar. Fac convertas te iterum in olorem.⁵⁸

Libenter! ridebat et parvula interposita mora iam catena horarii inter molles plumas cerni desita est; ubi modo bracchia gessit, alas⁵⁹ gerit niveis pennis, ex blando⁶⁰ ore rostrum provenit; petasus autem velut exhalatus⁶¹ supra in aere par nubeculae pendebat. Forsitan fumus tantum cigarri mei fuerit, qui in patella⁶² metallica⁶² extinctus est.

Pennam ex alis tuis! flagitabam, unam modo da mihi! Quae quidem penna non est

anserina,⁶³ sed olorina⁶⁴ Horatiana. Qua in carminibus tuis convertendis utar!

Fenestra aperitur. Evolavit. Vidi eum ex oculis in auram evanescentem.⁶⁵ Lenes⁶⁶ modi⁶⁶ suaviter canori metro Sapphico compositi in aere sonabant. Ego autem ad mensam scriptoriam me recepi et incumbenam nova penna in versus convertendos, quibus nunc lector cruciatur.

³⁹ buzog, fakad ³⁹ buján nő ⁴⁰ éppen ⁴¹ szív
⁴² latin nyelvű társalgás ⁴³ újonc ⁴⁴ engedd ⁴⁵ lefotografál; így is: photographice exprimere ⁴⁶ arckép ⁴⁷ sarok ⁴⁸ hang-
 lemez ⁴⁹ megörökít ⁵⁰ arc ⁵¹ simogat ⁵² alacsony létére
⁵³ rém ⁵⁴ óralánc ⁵⁵ hordóabroncs ⁵⁶ gömbölyű, jó húsban
 levő ⁵⁷ külső ⁵⁸ hatyú ⁵⁹ szárny ⁶⁰ megnyerő ⁶¹ elpáro-
 logva ⁶² fémtálca ⁶³ lúd ⁶⁴ hatyú ⁶⁵ eltűnni ⁶⁶ halk
 dallam.

Hypatia.

(3.)

Scripsit *Carolus Kingsley*, Hungarice reddidit *Arpadus Zsigány*.
Excerpsit atque in Latinum convertit: *Valentinus Fehér*.

II. Sectatores¹ antiquae religionis.

Alexandriae in via pulcherrima erat domus coenaculata,² cuius in cubiculo³ eleganter instructo ad mensam sedebat Hypatia. Ideo hoc sibi elegerat cubiculum, quod ex fenestra prospicere poterat in hortum Musei, videre aream⁴ floribus consitam⁵ versicoloris,⁶ umbrosas flexuosasque⁷ semitas, signa, lucos, aquas salientes,⁸ frondes palmarum, sub quibus olim Ptolemaeus Philadelphus ambulans cum Euclide, Theocrito, Callimacho, Lycophrone disputarat.

Hypatia XXIV fere annorum erat. Si temporibus Phidiae vixisset, artifex ille maximus ex ea certe signum Minervae finxisset: virgo illa tam pulcherrimum exemplar fuit Graecarum feminarum. Corpus eius altum et gracile alba chlamys⁹ Ionica velabat, quae in latere cingulo continebatur. Oculis ex opere, quod diligenter transcribebat,¹⁰ levatis suspirans¹¹ ita secum locuta est: «Signa quidem contusa, bibliothecae incensae sunt, silent academiae et oracula: sed quis dicit religionem heroum et sapientium unā mortuam esse? Pulchrum nunquam emori potest. Atque etsi dii ex oraculis migrarunt, tamen non discesserunt ex eorum animis, qui pulchrum bonumque colunt».

Tum Hypatiae pater, Theo ingreditur, gravis senex: «Vincemus, mea filia — ait. — Hodie mane sex novi auditores venerunt».

«Vincemus? — gemit Hypatia. — Unde scis sex illos auditores non eo ad te venisse consilio quo Critias et Alcibiades Socratem viserint? Sola levitate¹² et inani superbia studiis vacant et qui ante meridiem tanta pietate omnia mea verba, quasi oracula, audiunt, post meridiem lecticam Pelagiae circumstant et nocte potant, aleis ludunt, comisantur,¹³ ut extremus servus barbarus.»

Senex respondebat, cum cubicularia¹⁴ incurrens praefectum honoris causa venire nuntiavit. «Intromitte eum — ait Hypatia semotis litteris.»

Subinde intrat Orestes, praefectus urbi. Erat iuvenis pulchra facie; tunicam gerebet senatoriam, collum et digiti plena erant annulorum et ornamentorum. «Cum sim Christianus — in-

quit iocose — tamen paganus fio, si tuos oculos, Hypatia, video pulcherrimos.»

Postquam Theo digressus est, Orestes: «Ut ad rem redeam — inquit — super rebus publicis ad te veni, pulchra Hypatia. Quomodo se gessit, dum aberam, abiectum¹⁵ illud vulgus Alexandrinum?»

— Grex, ut fere fit, bibit, lascivit.¹⁶

— Quid schola? crescitne?

Hypatia umerum quassans¹⁷ nil respondet.

— Ah scio atque intelligo — gemit Orestes dolorem simulans. — Mea quoque culpa est, quam vitio vertis tuis discipulis. Non sumus satis graves atque si verba tua non audimus, continuo dignitatis ac praeceptorum philosophiae obliviscimur . . . Sed idcirco veni ad te, ut des mihi consilium. Cyrillus patriarcha longis querulisque¹⁸ litteris scripsit ad me Iudaeos coniuravisse, ut Christianos ad unum omnes extirparent. Equidem magis puto hoc esse in mentibus Christianorum — sed tamen aliquid erit mihi faciendum, ne Cyrillus nomen¹⁹ meum ad imperatorem deferat . . .¹⁹ Dic, quid litteris Cyrilli rescribam?

— Nihil. Nam si rescriperis, agnosces eum ius habere se immiscendi²⁰ administrationi civitatis. Id tamen facere licebit, ut familiariter ei nunties te paratum esse quaestionem habere²¹ de coniuratione Iudaeorum, ubi Cyrillus eos in iudicio rite nominaverit.

— En habeo effugium!²² — clamat laetus Orestes. — Statim hoc agam.

Praefectus contentus ab Hypatia discessit. In via circumspiciens comiter annuit procero²³ adolescenti, qui tam splendidam, quam ipse, vestem gerebat: «Hem,²⁴ Raphael Aben-Ezra! — alloquitur eum eminus. — Edepol²⁵ bona te fortuna duxit Alexandriam nunc, cum maxime tui indigeo. Veni, amice, asside sis²⁶ apud me in vehiculo».

Adolescens propius aggressus interrogat: «Quae gravis esse potest causa, cur gloriosus imperatoris praefectus mecum, qui sim servus eius subiectissimus,²⁷ tam comiter colloqui incipere dignetur?»

¹ követő ² emeletes ³ szoba ⁴ tér ⁵ beültet ⁶ tarka
⁷ kanyargós ⁸ szökőkút ⁹ görög köpeny ¹⁰ másol ¹¹ sóhajt
¹² léhaság ¹³ tivornyázik ¹⁴ szobalány ¹⁵ aljas ¹⁶ rakoncátlankodik ¹⁷ von ¹⁸ panaszos ¹⁹ feljelent ²⁰ beavatkozik
²¹ vizsgálatot tart ²² kibúvó ²³ magas ²⁴ lám ²⁵ bizony
²⁶ sis = si vis (kérlek) ²⁷ alázasos.

— Cyrillus scripsit mihi vos Iudaeos conspirasse, ut omnes Christianos interficeretis.

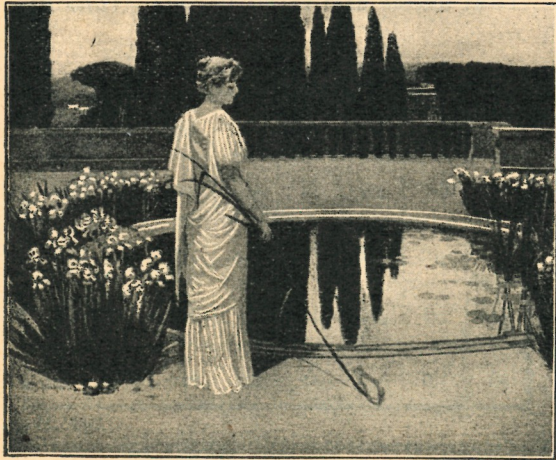
— Me insciente fecerunt neque tu res actas sustines.²⁸

— Recte putas, Raphael; si quis nescit aliquid, eius rei non tenetur.²⁹

Equi leve pilentum³⁰ ad domum praefecti celeriter rapiebant. Iam in forum devertebant, cum Orestes portum ostendens ait: «Illae quoque hodie vesperi proficisci poterunt».

— Navesne frumentariae? — quaerit Raphael. — Tamen eas dimittis?

— Cur dicis tamen? Immo iam tertius dies est, cum prima classis Romam profecta est.

Hypatia in horto.

— Verone serio?³¹ Ergo tu nihil adhuc de Heracliano audisse videris?

— De Heracliano? Quid ad Heraclianum pertinent naves frumentariae?

— Nihil omnino. Immo ne ad me quidem pertinent. Id modo audivi Heracliano in animo esse movere seditionem. Sed iam adsumus, tuque multum negotii habes.

— Quid vult Heraclianus? — quaerit Orestes pallidus. — Seditionem movebit et Romam adoriatur. — Di immortales! vel potius o Deus! Veni mecum, quaeso et enarra sis omnia.

Orestes raptim ascendit contignationem³² et remotissimum intravit cubiculum. Ibi statim ut Raphael ingressus est, occlusis foribus anxius instat: «Enarra sis omnia!»

Ad numerum proximum.

²⁸ felelős vagyok   ²⁹ bűnös valamiben (gen.)   ³⁰ kocsi igazán?   ³¹ emelet.

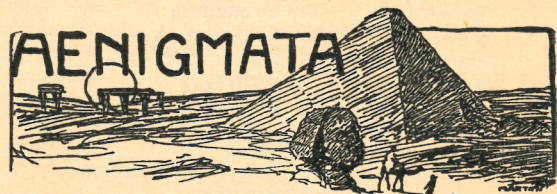
Libri dono accepti.

Florilegium patristicum in usum iuventutis studiosae. Editio Societatis Magistrorum Intermedioscholarium Catholicorum. 1935. Fasciculus III. «De civitate Dei» *Sancti Augustini*. Excerpsit et adnotationibus illustravit *Eugenius Fray dr.* Prostat apud praesidium Societatis: Budapest, XI., Fehérvári-út 13. Pretium 0.20 pengő.

Raritates literariae Hungaricae, Redactae a Ladislao Vajthó. Fasciculus XXIX.: *Scriptores renascimenti Hungarici* (Ioannes dictus Vitéz, Ianus Pannonius, rex Matthias, Callimachus Experiens, Galeottus Marzius, Antonius Bonfinius, Barthol. Pannonius, Nic. Oláh, Gabr. Mindszenth, Franc. Forgách, Nic. Istvánffy, Petrus Bornemissza, Georg. Enyedi, Alb. Gyergyai, Ioannes Rimay, Nic. Zrinyi). Editio bilinguis. Textum exscripserunt et Hungarice reddiderunt discipuli classium V—VIII. gymnasii «Daniel Berzsenyi». Auctores excerpsit, praefatione et adnotationibus instruxit *Tiburtius Kardos dr.* Prostat apud Officinam typographicam Universitatis Regiae Hungaricae. Budapest, 1934. Pretium 2 pengő.

Hajnalhasadás. Revíziós színmű egy felvonásban. Irta: *Sándor Pál*. Budapest, 1934. Kókai Lajos bizománya. Ára: 60 fillér.

Alma Roma. Latinitatis praeconium singulis mensibus editum. Ann. XXII. Fasc. I. Ian. 1935. — «Alma Roma» in ann. MCMXXXV. — De Latini sermonis elegantia. — De fontibus iuris Italici. — Visiones Romanae: Pinetum. — Petrus Card. Gasparri. — Communia vitae: De salutatione. — Sapientum pervestigaciones a radiophonica Vaticana statione Latine vulgatae: De neutrino. De aqua ponderosa. — Annales. — Varia. — De Roberti Scotti, navarchi Angli, itinere Antartico.

Solutiones aenigmatum numeri V.

1. Ordo est anima omnium rerum.
2. Litera r. — 3. Literatura.
4. *Series libratae*: 1. Parthenon. 2. P. 3. Numa.
4. Trinobantes. 5. Stata Mater. 6. Ama. 8. Ast.
13. M. N. 14. Is. — *Series directae*: Pan. 4. Tityrus.
6. Arbitr. 7—8. At. 9. Mithras. 10. Antonius.
11. TT. 12. Omnia. 15. Nos.
5. Clio.

Aenigmata recte dissolverunt: Budapestinum: Steph. Müller, Ios. Túri, Lad. Telmei (rg. Árpád.), Lad. L'Eplattenier (rg. Univ.), Lad. Porjesz (rg.

Matth.), Teresia Benkő, Martha Lindner, Editha Willner, Clara Rónai, Agnes Lukács, Elis. Ivanovszky (thgymn. *Paul Veres*), Alex. Losonczy, Ioan. Orlay, Lad. Wagner (gymn. inst. prof. erud. adiunct.), Marianna Renner, Magdalena Fajcsek (*Sophianum*), *Keszihely*: Eug. Bobay, Alex. Horváthy, Mich. Kaszás, Victor Kósa, Georg. Pál, Ios. Szalai, Steph. Valter, Marc. Wolf, Alex. Zalakovics (rg. *Praemonstr.*); *Miskolc*: Lad. Bubnó, VII. class. gymn. cath.; *Nagykanizsa*: Ios. Révai (rg. *Schol. Piarum*), *Nagykálló*: Geysa Bakonyi, Georg. Bicsánszky, Lad. Borsy, And. Bornemissza, Steph. Magyar (rg.); *Pápa*: III. class. A) gymn. *Calv.*; *Savaria*: Steph. Szigeti, Nic. Tschida (gymn. *Praemonstr.*). — *Aenigmata numeri IV. sero dissolvit*: VIII. class. gymn. cath. (*Miskolc*).

Praemium sorte Teresiae Benkő, Ladislao Borsy et Nicolao Tschudi obvenit.

Aenigmata Horatiana.

1.

{ Aristarchus
Crates
Dionysius Thrax
Zenodotus } cert **T** IUDEX adhuc li SE st. J. W.

2.

- — rgeste Urbs Istriae
- — — ae oppidum Campaniae
- — — ippi oppidum Macedoniae
- — — se pronomen
- — — tulo posco
- — — eocles filius Oedipi
- — — er velox
- — — — ita qui in solitudine vivit
- — — stis baculus
- — — ma litera Graeca
- — — — bilis quod sentiri potest
- — — — tus desertus
- — — talus pater Pelopis
- — — ager tormentum
- — — — volus benignus
- — — ens pater, mater
- — — lco verbero
- — — — unar pars tecti
- — — bria provincia in Italia
- — — — tus fissus
- — — nais flumen Sarmaticum
- — — gula ramulus
- — — culanum fundus Ciceronis
- — — hologus imitator
- — — erva dea
- — — — tes rex Siculorum
- — — pare foedere
- — — rsae populus in Asiae
- — — ter liberator
- — — inosus splendidus
- — — hys mater Achillis
- — — itur ergo
- — — tria urbs Euboeae
- — — — r amicus Ulixis

Litterae vocabulorum, quae desiderantur, recte expletae et deorsum lectae stropham Horatii dant.

3.

1	41	3		14		2
16		40		12	5	
30	15		21		20	
		4	32	33	9	29
31	35	26	19	8	6	7
18	13					10
11			39		17	36
			34		22	38
24	23	25				
27						28
		37				

- Urbs Hispaniae.
- Filia Coei.
- Dea lunae apud Syros.
- Princeps poetarum Graecorum.
- Nomen fictum amicae Ovidii.
- Porta duplicata Athenis.
- Auctor Romanus.
- Mons Cybelae sacratum (In Phrygia).
- Dea suadendi.
- Oppidum Umbriae.
- Monstrum unius oculi.

1—41 litterae dant versus Horatii. Victor Kósa.

4.

Dissolvendum ad saltum equulei.

	trio	in	secu	re	ho	di
ta	Vir	ris	bi	dae	res	pul no
po	mit	nit	tus	au	ne	get sor
po	mi	nec	la	ar	tis	ri sae
su	pu	aut	na	bus	rae	scia ful

Eug. Fray.

Epistolia Officialia.

Ad certamen cum praemio propositum — describendum erat, quomodo quis tempus feriarum egisset — duo opuscula accepimus. Quia auctor opusculi dictio «Fortes fortuna adiuvat» designati multum peccat in grammatica, praemium alteri, *Georgio Steiner*, discipulo V. class. rgymn. Keszthelyensis adjudicatum est.

Nonnullis collegarum precantibus, ut ad bimilennium Horatianum in scholis digne celebrandum dialogos aliamque materiam aptam publicaremus, totum fasciculum Horatio dedicando, quanti poeta momenti esset, potissimum illustrari posse putavimus. Non ignoramus laboris socios nonnunquam aegre ferre, quod opusculis in aliud tempus differendis exspectatio sua decipiatur. Sed nunc periculum in mora non est. Quare obsecramur auctores opusculorum praetermissorum, ut ignoscere nobis vellent.

De litteris interim acceptis proximam occasione referam.

Conclusio 7. numeri adornandi Non. Mart. (7. die Mart.)

Sumptibus Societatis Magistrorum Intermedioscholarium Catholicorum. — A Katholikus Középiszkolai Tanáregyesület költségen.

(Praeses: DR. IOANNES KISPARTI, elnök.)